

רבנים מבשרי הציונות

Rabbis: Forerunners of Zionism

אלול התשס"ח - 9/2008 - 806

הרב שמואל מוהליבר

הרב שמואל מוהליבר נולד ביום כ"ז ניסן תקפ"ד (1824) בעיירה גלובוקה שליד וילנה. בהיותו בן 19 הוסמך לרבנות, ובמשך השנים שימש כרב בשורה של קהילות במזרח אירופה. הרב מוהליבר נמשך לרעיון הציוני עוד קודם לפרוץ הפרעות ביהודי רוסיה בשנת 1881, אולם מיד לאחריהן נרתם בכל המרץ לקידום התוכניות ליישוב ארץ ישראל. הוא קרא לרבני רוסיה לייסד אגודות שיתמכו ברעיון הציוני, והיה בין המשפיעים על הברון רוטשילד לפרוש את חסותו על המושבות בארץ ישראל. בשנת 1882 הציע הרב מוהליבר לברון רוטשילד להקים בארץ ישראל מושבה לדוגמה, שבה יתיישבו יהודים הבקאים בעבודת אדמה. בתמיכת הברון איתר הרב מוהליבר 11 משפחות יהודיות ברוסיה, והעלה אותן לארץ ישראל. בשנת 1883 נרכשו עבור אדמות המושבה עקרון, היא מזכרת בתיה. בבול משולב תצלום מעובד, שבו נראים איכרי המושבה בראשיתה. בשנת 1884 התכנסה בעיר קטוביץ' אסיפה של "חובבי ציון", שבה שימש הרב מוהליבר כנשיא הכבוד. בוועידה זו הוחלט על הדרכים למיסוד הפעילות של אגודות "חובבי ציון", ועל האופן שבו יתבצע הסיוע ליישוב בארץ ישראל. תמונת משתתפי הוועידה, והרב מוהליבר במרכזם, מופיעה בשולב הבול. בשנת 1890 יצא הרב מוהליבר למסע בארץ ישראל, במסגרתו בחן אישית את התנאים בארץ, ואת הפעולות שיש לבצע על מנת לחזק את המתיישבים בה. בשובו למזרח אירופה פרסם מכתב מפורט, שבו תיאר את רשמיו, והציג תוכנית מעשית ליישוב הארץ: "...הבאים שם יבנו בתים וזרעו שדות ויטעו כרמים, וארץ שוממה תהפוך למטעי כרם וערים חרבות יבנו, והם ישליכו את המסחר אחרי גוֹם, ויאכלו מיגיע כפיהם...". לכבוד יום הולדתו ה-70, נטעה אגודת "חובבי ציון" פרסם אתרוגים ליד חדרה, וקראה לו בשם "גן שמואל". עץ האתרוגים, סמלו של מפעל הנטיעה, שעל מקומו ניצב כיום קיבוץ גן שמואל, מופיע על מעטפת היום הראשון. הרב שמואל מוהליבר נפטר ביום י"ט סיון תרנ"ח (1898). בשנת 1992 הועלו עצמותיו לארץ ישראל ונטמנו בבית העלמין של מזכרת בתיה.

במחצית המאה ה-19 החלו אישים יהודים שונים להשמיע את קולם, ולפעול למען תחיית העם היהודי בציון, מולדתו ההיסטורית. בין הבולטים בקבוצה זו ניתן למנות את הרב יהודה ביבאס, משה הס, הרב יהודה אלקלעי והרב צבי הירש קלישר. קריאתם של מבשרי הציונות לא הצליחה בשעתה להניע את הציבור היהודי הרחב לכלל מעשה, אולם הרעיונות שהעלו הובילו כעשרים שנים מאוחר יותר להקמת תנועת "חיבת ציון". בין הפעילים הבולטים של תנועה זו ניתן למנות את משה ליליינבלום, יהודה לייב פינסקר, והרב שמואל מוהליבר.

הרב צבי הירש קלישר

הרב צבי הירש קלישר נולד ביום ח' ניסן תקנ"ה (1795) בעיר ליסה שבפולין. הוא התגלה כעילוי בתורה, ובגיל צעיר התמנה כרב העיר טורון, תפקיד אותו מילא כחמישים שנה. הוא סירב לקבל שכר עבור הרבנות, והתפרנס מבית מסחר קטן שנוהל בידי אשתו.

הרב קלישר היה הראשון מבין רבני מזרח אירופה שהחל לפעול, עוד בשנות השלושים של המאה ה-19, למען קידום רעיון שיבת ציון. בשנת 1860 הקים חיים צבי לוריא את "החברה ליישוב ארץ ישראל", שנועדה לקדם את הרעיון להתיישבות חקלאית יהודית בארץ ישראל. הרב קלישר הצטרף לחברה, ובמסגרתה הוציא לאור בשנת 1862 את ספרו החשוב "דרישת ציון". בספר זה הסביר את תפיסתו בדבר הגאולה, ולפיה יישוב ארץ ישראל הוא השלב הראשון שיוביל לגאולה המובטחת: "כי ראשית הגאולה תבוא על-ידי התעוררות רוח נדיבים ועל-ידי רצון המלוכיות לקבץ מעט מני פזורי ישראל לאדמת הקודש...". בשולב הבול מופיע תצלום דף הפתיחה של הספר, מתוך המהדורה השלישית שהודפסה בווארשה בשנת 1899.

הרב קלישר נסע ברחבי אירופה, ופעל רבות לשכנוע מנהיגי היהודים לממש את תוכניתו ליישוב ארץ ישראל. אחד הסעיפים המרכזיים בתוכנית, שאותה פרס בספרו "דרישת ציון", התייחס להקמת בית-ספר חקלאי, "בית מדרש לימוד חכמת הארץ, לחנך נערי בני ישראל וללמדם עבודת שדה וכרם עם שאר לימודים הנלווים, עם תורה ויראה. ובית הלימוד ההוא יהיה בארץ ישראל...". בשנת 1870, כשנסד בארץ ישראל בית-הספר החקלאי "מקווה ישראל", פנו מנהלי חברת כ"ח לרב קלישר וביקשו שיצטרף לצוות המורים של המוסד החינוכי. הרב קלישר בן ה-75 שמח על הפנייה, ונענה בחיוב, אולם מצב בריאותו הקשה מנע ממנו את מימוש הנסיעה לארץ ישראל. למרות שלא זכה לראות זאת בעיניו, התגשם חזונו של הרב קלישר אודות חקלאים יהודים. בבול מופיע תצלום מעובד של החריש ב"מקווה ישראל" בשנת 1930. הרב צבי הירש קלישר נפטר ביום ה' חשוון תרל"ה (1874). קיבוץ טירת צבי בעמק בית שאן קרוי על שמו.

Rabbis: Forerunners of Zionism

In the mid-19th century some well known Jews began to voice their views encouraging the revival of the Jewish people in their historical homeland, Zion. Rabbi Yehuda Bibas, Moshe Hess, Rabbi Yehuda Alkalai and Rabbi Zvi Hirsch Kalischer were prominent among this group. The call of those who heralded Zionism was not successful in spurring the Jewish community into action at that time, however, the ideas that they raised led to the founding of the "Hibbat Zion" movement some twenty years later. Moshe Lilienblum, Yehuda Leib Pinsker and Rabbi Samuel Mohilewer were among the movement's most active members.

Rabbi Zvi Hirsch Kalischer

Rabbi Zvi Hirsch Kalischer was born in the Polish city of Lissa in 1795. He was a Torah prodigy and was appointed as the rabbi for the city of Thorn at a young age. He refused to receive any payment for his rabbinical services during the 50 years in which he filled the post and subsisted on the income from a small business run by his wife.

As early as the 1830's, Rabbi Kalischer was the first among the rabbis of Eastern Europe to begin working to promote the idea of the return to Zion. In 1860, Haim Zvi Luria founded "The Society for the Settlement of Israel" in order to promote the idea of forming Jewish agricultural settlements in Eretz Israel. Rabbi Kalischer joined the society and in 1862 he published his important book "Derishat Zion" within that framework. In this book he explained his view of redemption, namely that settling Eretz Israel was the first step toward the promised redemption. "Because redemption will only begin through charitable spiritual awakening and by the will of the powers that be to gather a small portion of the dispersed Jews to the Holyland..." A photograph of the cover page in the third edition of the book, printed in Warsaw in 1899, appears on the tab.

Rabbi Kalischer travelled throughout Europe, working to convince Jewish leaders to realize his plan for settling Eretz Israel. One of the plan's central points, which he detailed in his book "Derishat Zion", dealt with the establishment of an agricultural school, "a place to study the wisdom of the Land, to educate the young men of Israel and teach them the work of the fields and vineyards alongside their other studies, with Torah and reverence. And this place of study shall be in Eretz Israel..."

When the "Mikveh Israel" agricultural school was founded in 1870, the Alliance Israelite Universelle turned to Rabbi Kalischer, asking him to join the school's teaching staff. The 75-year old rabbi was pleased to receive the offer and agreed to accept it, but he was in poor health and was not able to make the journey to Eretz Israel. Despite never seeing it with his own eyes, Rabbi Kalischer's vision regarding Jewish farmers did come true. A photograph of plowing at "Mikveh Israel" from 1930 appears on the stamp. Rabbi Zvi Hirsch Kalischer passed away in 1874. Kibbutz Tirat Zvi, located in the Beit Shean valley, is named for him.

Rabbi Samuel Mohilewer

Rabbi Samuel Mohilewer was born in 1824 in the town of Glebokie near Vilna. He was ordained at age 19 and over the years served as the rabbi for a number of Eastern European communities.

Rabbi Mohilewer was attracted to the Zionist idea even before the pogroms against the Jews in Russia in 1881, but immediately thereafter he began making great efforts

חזמת אירוע להופעת הכול
SPECIAL CANCELLATION

to promote programs to settle Eretz Israel. He called on the rabbis of Russia to establish societies to support the Zionist idea and was among those who persuaded the Baron de Rothschild to grant financial support to farming communities in Eretz Israel.

In 1882, Rabbi Mohilewer suggested that the Baron de Rothschild found a model farming community in Eretz Israel where Jews who knew how to work the land could settle. With the Baron's support, Rabbi Mohilewer located 11 such Jewish families in Russia and brought them to Eretz Israel. In 1883 land was purchased on which to settle the community of Ekron, later called Mazkeret Batya. The image on the stamp portrays Ekron farmers in the settlement's early days.

A gathering of the "Hovevei Zion" organization, in which Rabbi Mohilewer served as honorary president, took place in 1884 in the city of Kattowitz. At the conference decisions were made regarding the ways in which "Hovevei Zion" associations' operations could be institutionalized and how aid to settlements in Eretz Israel would be executed. A photograph of conference participants, with Rabbi Mohilewer in the center, appears on the tab.

Rabbi Mohilewer journeyed to Eretz Israel in 1890, where he personally examined the conditions and the actions that were needed in order to bolster the settlers. Upon returning to Eastern Europe he published a detailed letter in which he described his impressions and presented a practical plan for settling Eretz Israel. "...those who come there will build houses and sow fields and plant vines and the desolate land will become vineyards and cities will be erected and they will put commerce behind them and eat from the fruits of their labor..."

In honor of Rabbi Mohilewer's 70th birthday, the "Hovevei Zion" society planted an orchard of citron trees near Hadera and called it "Gan Shmuel", the site of today's Kibbutz Gan Shmuel. The citron tree, the symbol of that planting enterprise, adorns the first day cover.

Rabbi Samuel Mohilewer passed away in 1898. In 1992 his remains were brought to Eretz Israel and re-buried in the Mazkeret Batya cemetery.

השירות הכוללי - טל: 03-5123933

שדות ירושלים 12, תל-אביב-יפו 68021

The Israel Philatelic Service - Tel: 972-3-5123933

12 Sderot Yerushalayim, Tel-Aviv-Yafo 68021

www.israelpost.co.il * e-mail: philserv@postil.com

Issue: September 2008

Designers: Aharon Shevo

Stamp Size: 30.8 mm x 40.0 mm

Plate no.: 735, 736 (no phosphor bar)

Sheet of 15 stamps, Tabs: 5

Printers: Cartor Security Printers,

France

Method of printing: Offset